

Огляд редакційної пошти

Не зменшується кількість читацьких листів до редакції «Українського історичного журналу»*. В них порушуються найрізноманітніші питання, пов'язані з тематикою та змістом наших публікацій. На адресу редакційного колективу часопису та його авторів висловлюється чимало цікавих, часто емоційних, зауважень і побажань.

Більшості наших дописувачів прийшлися до вподоби ті докорінні зміни, що відбулися в журналі протягом кількох останніх років. Так, викладач історії та суспільствознавства Гайворонської середньої школи № 1 Кіровоградської області, канд. пед. наук А. Резнік висловлює вдячність редакції за публікації, «які при нинішній скруті таки допомагають нам, учителям історії, в роботі». Як приклад він називає статті М. В. Ковалю «1941—1945. Україна», Ю. І. Шаповала «Сталінізм і Україна». Слушно звертаючи увагу на ту обставину, що серед читачів часопису багато вчителів, він висловлює конструктивну, на наш погляд, пропозицію: започаткувати «відверту розмову про викладання історії України в школі». Редакція й надалі охоче надаватиме сторінки журналу для публікації матеріалів на допомогу викладачу історії.

Словами подяки «за цікаві і корисні публікації» розпочинається й лист М. Паєва — мешканця с. Новофедорівка Березанського району Миколаївської області. Водночас він нарікає на незручності, що виникають при користуванні матеріалами «Українського історичного журналу», коли вони подаються з продовженням у багатьох номерах. М. Паєву хотілося б виготовити саморобні брошури з таких публікацій, як «Исторические деятели Юго-Западной России в биографиях и портретах» В. Антоновича, «Чужинці про Україну» В. Січинського, «Сталінізм і Україна» Ю. І. Шаповала, та ін. Тому він пропонує, «щоб статті починалися на непарних, а закінчувалися на парних сторінках. Коли ж залишатиметься сторінка — півтори, «заповнювати їх другорядною інформацією». Звичайно, це — слухна пропозиція, однак втілення її в життя пов'язане із значними складностями технічного характеру.

Нарікання на публікації матеріалів з продовженням, зокрема, історіографічної спадщини, висловлює у своєму листі й М. Курдибас із Умані. За «Українським історичним журналом» він, як зазначається у листі, стежить від того часу, коли в ньому почали друкувати «Мазепу» М. І. Костомарова. «Невеликий за обсягом твір, — докоряє нам читач, — але в рік не вклялися... Друкуєте праці, ради яких передплачую ваше видання, крихітками, щоб заохотити».

Звісно, якась частка правди у цих словах є, однак не можемо ж ми віддавати перевагу публікаціям виключно праць істориків минулого. Адже своє завдання вбачаємо в тому, щоб журнал був різноманітний за змістом. Коли б вирішилося питання про створення «Бібліотечки «Українського історичного журналу» як щорічного додатку до часопису, де можна було б друкувати історіографічну спадщину визначних, але призабутих сьгодні українських авторів — дослідників та історичних повістярів, дана проблема була б знята. Однак на найближчу перспективу не бачимо іншого виходу, крім того, щоб вміщу-

* Див. попередні огляди читацьких листів у № 1 та 11 журналу за 1990 р.

вати такі матеріали на сторінках журналу з продовженнями, оскільки це відповідає інтересам багатьох шанувальників історії.

Втім, окремі читачі висловлюють щодо цього й інші думки. Наприклад, С. В. Атаманенко з м. Жовті Води на Дніпропетровщині зауважує: «Зараз ми звертаємося до М. Грушевського, В. Антоновича, а де ж наші сучасні українські історики?» Як бачимо, читачам цікаво знати, як відбувається переосмислення нашими вченими тих чи інших історичних подій. Звертаючись до редакції з проханням більше друкувати матеріалів про українське середньовіччя, С. В. Атаманенко закликає авторів журналу «не описувати нашу історію з позицій «молодшого брата» і користуватись не тільки російськими документами, але й польськими».

До редакції надходить чимало листів, у яких висловлюються конкретні пропозиції щодо висвітлення в нашому виданні тих чи інших проблем історичного минулого українського народу. Так, робітник О. Недошовенко з м. Козятина Вінницької області хотів би, «щоб на сторінках «Українського історичного журналу» були подані неупереджені матеріали про УСС та УГА, а також про січових стрільців УНР». Продовжуючи свого листа, він пише: «Зовсім мало відомо про загибель під Крутами студентського куреня січових стрільців, деякі з них поховані в Києві на колишньому Аскольдовому цвинтарі. Десь між Козятином та Махнівкою також полягло багато воїнів УГА, але більшовики тільки й займалися, що фальшували нашу історію». Читачеві з Козятина цікаво було б дізнатися про історію створення Організації українських націоналістів (ОУН) та про життя і долю видатних її діячів: Є. Коновальця, С. Бандери, Р. Шухевича, А. Мельника та ін. Наш дописувач не єдиний, хто пропонує також ознайомити широкий читачий загал з архівами ОУН — УПА.

Співзвучним з попереднім є й побажання, висловлені в листі П. Ю. Синіло із селища Палатки на Харківщині: «Вперше передплатив ваш журнал з наміром хоч трохи краще знати історію України, — чому вона (Україна. — *Red.*) опинилася в такому незавиднім становищі, що народ її не є господарем на своїй землі. Тому хотілося б перш за все прочитати у журналі чесні публікації про історію української державності в 1917—1927 роках, про громадянську війну на Україні, чому уряд РСФРР порушив суверенітет України, тобто, визнавши УНР, потім вів з нею війну. Дуже добре було б, якби ви почали публікувати працю В. Винниченка «Відродження нації»... Також хотілося б краще знати про історію національного руху в Західній Україні, причому не так односторонньо, як це висвітлюється в комуністичних виданнях». З огляду на побажання читачів редакція приступила до підготовки ряду публікацій, а також добірок документів на ці теми. Що ж до праці В. Винниченка «Відродження нації», то, вочевидь, друкувати її на дорожній журнальній площі було б марнотратством. Адаже нещодавно з'явилося окреме її видання, яке ще можна придбати у книжкових крамницях.

В. П. Федоренко з м. Краматорська Донецької області пропонує надрукувати в журналі працю ще якогось дореволюційного автора про Мазепу, бо, на його думку, «твір М. Костомарова не дає повного уявлення про цю непересічну особистість». Крім того, цікавить читача постать Степана Бандери, земельна політика більшовиків на Україні тощо.

«Із задоволенням читаю журнал, не те, що раніше», — відзначає у своєму листі до редакції В. І. Паньків із с. Озеро Немирівського району на Вінниччині. Йому хотілося б знайти у нашому виданні подробиці про події 1941 р. в Україні.

Киянина А. В. Орленка приваблюють у нашому часописі такі розділи й рубрики, як «Маловідомі сторінки історії», «На допомогу викладачу історії», «Історія в особах», «Документи та матеріали». У своєму листі він висловлює побажання редакції більше уваги приділяти

висвітленню сторінок життя і творчості «маловідомих і цікавих істориків минулого та сучасного». Особливо зворушили нас ті рядки в його листі, де він повідомляє про свій намір лишитися передплатником журналу, незважаючи на вкрай мізерну власну платню та різке підвищення цін, у тому числі й на періодику.

А от М. С. Левицький з м. Миколаєва, одержавши 1990 р. вперше наше видання, «великого задоволення не отримав». Та все ж він бажає «Українському історичному журналу» стотисячного накладу. Його побажання редакції — більше уваги приділяти «висвітленню історії України до X ст., а також від XIII до XV ст. і періоду після Богдана Хмельницького».

На одному листі хотілося б спинитись більш детально. Вчитель-пенсіонер М. М. Радічук (м. Нововолинськ) рішуче протестує проти твердження Ореста Субтельного з частково опублікованої в нашому журналі його праці «Україна. Історія» про те, що «з 389 православних церков, які діяли на Волині у 1914 р., у 1939 р. продовжувала функціонувати тільки 51» (Укр. іст. журн.—1991.—№ 12.—С. 116). Він, корінний волинянин, твердить, що «може без особливих труднощів назвати два десятки церков, які в 1939 р. діяли в навколишніх селах (навколо мого рідного села) тодішнього Володимирського повіту. А відома мені тільки частина цього повіту. Всього ж повітів у Волинському воєводстві було 9».

Не погоджується наш читач і з причинами, які, за твердженням Субтельного, призвели до такого катастрофічного скорочення кількості православних церков на Волині. Він пише: «Факти руйнування церков були, але переважно на Холмщині. На Волині ж (на «кресах всходніх») фашистська організація «кракусів» такої сили ще не набрала. Уніатам церкви не передавалися, бо їх (уніатів.—*Ред.*) на Волині, яка до першої світової війни входила до складу Росії, не було. Польські «санацийні» власті, зі свого боку, зовсім не були зацікавлені в ширенні унії, бо це означало б посилення Шептицького й українського націоналізму (про що, до речі, пише і сам Субтельний). Ополячування велось тому через залучення не до греко-католицької, а до римокатолицької церкви. Та й ополячування тут, особливо серед селян, які становили переважну більшість населення, було нікчемно малим. Польські власті почували себе на «кресах всходніх» настільки непевно, що намагалися спертись на православне духовенство — з квітня 1939 р. всі православні церковнослужителі, від дяка до єпископа, крім звичайних церковних доходів, одержували оклади від держави». Історик, наголошує М. М. Радічук, має вдумливо підходити до наявних у його розпорядженні фактів, ретельно й зважено формулювати свої висновки.

О. Н. Щетинін з м. Запоріжжя у своєму листі до редакції зауважує, що ні в 1991, ні в 1992 р. не передплатив наше видання. Йому здалося, що «редакція друкує те, що вважає за потрібне, а не те, що цікавить читачів. За минулий рік я не знайшов у вашому журналі майже нічого, що мене цікавить». А цікавить його демографічна ситуація в Україні XV—XVIII ст., відомості про її адміністративно-територіальний поділ, а також свідчення про маєтності таких магнатських родин, як Острозькі, Збараські, Заславські, Синявські, Конецпольські, Сапеги, Радзивілли, та ін. Що ж, ці теми варті спеціальної уваги нашого часопису.

Старший науковий співробітник Дніпропетровського історичного музею ім. акад. Д. І. Яворницького, канд. іст. наук С. В. Абросимова звертає увагу на необхідність детальнішого висвітлення стану досліджень у галузі спеціальних історичних дисциплін. «Бажано було б,— пише вона,— побачити в «Українському історичному журналі» розвідки з нумізматики, палеографії, хронології, сфрагістики, метрології та інших спеціальних історичних дисциплін. Такі статті допомагають нам,

практикам, працювати на науковому ґрунті, вводити до наукового обігу багатющі різноманітні історичні джерела — невичерпну скарбницю нашого народу».

Не згасає інтерес читачів до такого самобутнього явища в історії України, як козацтво. Так, Ю. П. Заєць із с. В. Раковець Збараського району на Тернопільщині хотів би прочитати на сторінках «Українського історичного журналу» матеріали про полковника Війська Запорозького Антона Ждановича. А науковий співробітник Генічеського відділу Херсонського краєзнавчого музею Д. О. Варакіна разом зі своїми колегами просить допомоги у висвітленні питання про перебування запорозьких козаків на узбережжі Азовського моря, зокрема, в районі Арабатської Стрілки, а також розповісти про залюдненість Приазов'я в добу середньовіччя та розробку соляних промислів на Сиваші.

Чимало нарікань містить редакційна пошта на адресу зв'язківців. Так, І. Г. Кулик (с. Білка Тростянецького району на Сумщині), зокрема, пише: «Я передплатив «Український історичний журнал». Всі матеріали, які в ньому вміщуються, мені дуже подобаються. Та через безвідповідальне ставлення до своїх обов'язків працівників Тростянецького вузла зв'язку не одержав кількох номерів часопису». Подібних прикладів можна наводити багато, як і непоодиноких, на жаль, фактів відсутності нашого видання у кіосках по продажу газет і журналів. Міністерство зв'язку України дбає тільки про свою власну кишеню. Лише для того, щоб довідатися, наприклад, як іде передплата, редакції необхідно викласти кілька тисяч карбованців. І немає зв'язківцям діла до того, що видання єдиного в Україні історичного журналу обходиться більше двох млн. крб., що грошей на це в Академії наук обмаль...

Всі пропозиції, що їх висловлюють наші читачі, уважно вивчаються. Редакція докладно зусилля до того, щоб вони, по можливості, втілилися у життя. Хочеться сподіватися, що завдяки цьому «Український історичний журнал» стане тематично багатшим і буде вам, шановні читачі, добрим порадином у роботі та цікавим співрозмовником у години дозвілля.

РЕДКОЛЕГІЯ